

וההוכחה לזה מהא דתניא: הנודר איסור הנאה מן הבשר, הרי הוא אסור בהנאה מכל מיני בשר.

ואסור בבשר מכל חלקי הבהמה, והם: בראש, וברגלים, ובקנה, ובכבד, ובלב.

ולא רק בבשר בהמה הוא אסור, אלא גם בבשר עופות.

והסברא שנאסר בכל הדברים האלה, למרות שהמשמעות הפשוטה של בשר היא בשר בהמה, שרגילים לאוכלו, היא סברת רבי עקיבא. והיינו, כיון שאם אדם שולח את שליחו להביא לו בשר, אם הוא לא מוצא, מציע השליח לבעל הבית כתחליף את כל הדברים האלו, מוכח שגם הם כלולים במילה "בשר". ולכן הם נאסרים כשאדם אוסר עצמו בנדר מבשר.⁽⁵⁾

וממשיכה המשנה: ומותר אדם זה בבשר דגים וחגבים.

ובגמרא לקמן יתבאר מדוע אינו נאסר בהם אף על גב שגם את הדברים האלו מציע השליח כתחליף לבשר.

עד כאן דעת תנא קמא, הסובר כרבי עקיבא.

רבן שמעון בן גמליאל אומר: הנודר הנאה

אמר אביי: אפילו תימא, יכול אתה לומר שהמשנה היא, אפילו לדברי רבי עקיבא היא. כי גם לפי רבי עקיבא אפשר לומר שהשליח מעל ולא המשלח, אף על פי שדרכו של השליח להציע את הכבד כתחליף לבשר.

ב-ד מי לא מודה רבי עקיבא דאינו יכול לעשות זאת השליח מדעת עצמו, אלא צריך אימלוכי, להתיעץ עם בעל הבית אם לתת את הכבד במקום הבשר, ולא לעשות זאת מדעתו. וכיון שעושה זאת השליח מדעת עצמו ולא שאל את בעל הבית, לכן הוא אחראי על מה שעשה, והוא זה שמועל. איתמר שמעתא קמיה דרבא, אמרו את דברי אביי הללו, לפני רבא.

אמר להון — רבא לתלמידיו: שפיר אמר נחמני — טוב אמר אביי [שהיה מכונה נחמני לפי שגדל אצל רב נחמן], וגם אני סובר כך.

וכעת באה הגמרא לברר מי הם רבנן שחולקים על רבי עקיבא?

מאן תנא דפליג עליה דרבי עקיבא? —

רבן שמעון בן גמליאל היא.

ובר"ן תירץ שדלועין רחוקים מהמשמעות של המילה ירק, ולכן לא מספיק ששליח מציע אותם כתחליף לירק אלא, צריך גם להוסיף בלשונו: "ירק המבשל בקדירה. מה שאין כן בכבד שהוא כלול במשמעות הפשוטה של המילה בשר.

וב"לחם משנה" תירץ הקושיה הזאת שגם בדלועין אם היה שליח מביא אותם לבעל הבית, כשאמר לו בעל הבית להביא לו ירק היו נאסרים

5. צריך להבין למה אם אדם אמר שאוסר בשר, הרי הוא נאסר גם בכבד וזאת מפני שהשליח מציע את הכבד כתחליף לבשר, ואלו כשאדם אומר שאוסר ירק אף על פי ששליח מציע לו כתחליף את הדלועין, אינו נאסר בדלועין אלא אם כן אמר והוסיף: "ירק המתבשל בקדרה" וכמבואר בגמרא לעיל שצריך להוסיף זאת בשביל לאסור דלועין.

והרי הקרביים כבשר רגיל הם, ולמה אמר רבן שמעון בן גמליאל שהאוכל קרביים אינו בן אדם?!

ומסבירה הגמרא: לענין זביני, לגבי קניית הבשר, אמר רבן שמעון בן גמליאל, כי מי שיש לו כסף לקנות בשר רגיל, ומבזבז את כספו וקונה בו קרביים לאו בר איניש הוא, כיון שבטלה דעתו אצל כל אדם.

ועתה חוזרת הגמרא לבאר את דברי תנא קמא לעיל, שחילק באדם שאסר על עצמו בשר, שלדעתו הוא נאסר רק בעופות ולא בדגים.

ושואלת הגמרא: מאי שנא בשר עוף, לתנא קמא דאסיר? הרי הנודר אמר "בשר", ועופות אינן בשר?

אלא, בהכרח, הסיבה לכך היא, כיון דעביד שליחא דמימליך עליה ומציע את זה למשלחו כתחליף לבשר, הרי זה נכלל בכלל בשר.

אם כן, דגים גם כן היו צריכים להאסר, שהרי בשר דגים, נמי עביד שליחא, דאי לא משכח, אם אינו מוצא בשוק בישראל, מימליך עליה, ומציע לבעל הבית דגים כתחליף, דאמר לבעל הבית: אי לא משכחנא בישראל, אייתי דגים!

מן הבשר, הרי הוא אסור רק בכל מיני בשר עצמו. ומותר הוא בראש, וברגלים, ובקנה, ובכבד, ובלב, ובעיפות, שאין הם נכללים בכלל בשר.

ואין צריך לומר שמותר בבשר דגים וחגבים.

שהרי אפילו תנא קמא, שמחמיר בשאר דברים, מתיר בדגים וחגבים.

ומוכח בדעת רבן שמעון בן גמליאל, שאף על פי שהרגילות של שליח היא להציע כתחליף לבשר את הכבד, לב, בשר עופות וכדומה, בכל זה לא נאסר בכלל בשר.

ומוכח מכאן שתנא קמא החולק על רבי עקיבא, הוא רבן שמעון בן גמליאל.

ומביאה הגמרא עוד מימרא של רבן שמעון בן גמליאל בענין זה:

וכן היה רבן שמעון בן גמליאל אומר: קרביים, לאו בשר הם. ואוכליהן, מי שאוכל אותם — לאו בר איניש הוא אינו בן אדם!

ותמהה הגמרא: הכיצד אמר רבן שמעון בן גמליאל שאוכליהן של הקרביים לאו איניש הוא?

והרי לעיל, לגבי הדברים שאינם בכלל בשר, לא נאמר שקרביים אינם בכלל בשר.

ולא כמו שביאר הר"ן את קושית הגמ'. וגם בשאלה השניה של הגמ' ודילמא ירק הנאכל בקדירה". מסביר ה"חם משנה" את כוונת הגמרא שאין השליח חושב כלל על דלועין, אלא על ירק הנאכל מקדירה. ולכן לא קשה מהכלל של סתם נדרים להחמיר.

הדלועין וכל מה שאמרה הגמרא שצריך להוסיף ולומר ירק המתבשל בקדירה זה כיון שהבינה הגמ' ששליח שאומרים לו להביא ירק כלל לא מציע דלורין. וזה הביאור בקושית הגמ' בתחילת הסוגיה: והא מן ירק נדר. שהכונה היא שאין השליח מציע כלל דלועין כשאומרים לו ירק.

ואם כן, גם דגים, הנכללים לפי קנה המידה
הזה בבשר ליתסרו?

ומתרצת הגמרא: **אמר אביי**: אין מדובר כאן
באדם רגיל.

אלא מדובר כגון באדם שהקזיז דם, דלא
אכיל דגים.

כי אדם זה, אי אפשר לפרש בלשונו
שהתכוון לבשר דגים, שהרי אכילת דגים
לאחר הקזת דם מזיקה לבריאותו.

ואדם כזה, כאשר הוא מדבר על בשר הוא
אינו חושב כלל על דגים, שהרי הם אינם
בריאים בשבילו.

ומקשה הגמרא: **אי הכי**, שמעמידים את
המשנה באדם מיוחד שהקזיז דם ולכן לא
נכלל אצלו בלשון בשר גם דגים, אם כן, גם
עופות לא יאסרו.

שהרי אפילו עופות נמי לא אכיל, שגם הם
לא טובים לו לבריאות, ואם כן, גם על
עופות הוא איננו חושב כשהוא נודר מבשר,
שהרי העופות גם הם אינם טובים
לבריאותו!

והראיה שגם עופות לא טובים לבריאות למי
שהקזיז דם:

דהרי **אמר שמואל**: דמסוכר, מי שהקזיז דם,
ואכיל בישראל דצפרא, ולאחריהם הוא אוכל
בשר עופות או צפרים, פרח ליבה צפרא,
פרח ממנו לכו כמו שציפור פורחת.

ועוד הוכחה מהא דתניא: **אין מקיזין לא על
דגים, ולא על עופות, ולא על בשר מליח.**
שכל מי שאכל אחד מהמאכלים האלו, לא

טוב לו להקזיז דם — וגם מכאן רואים
שעופות זה לא בריא לאדם שהקזיז דם.

ועוד הוכחה מהא דתניא: אדם שהקזיז דם,
לא יאכל, לא חלב, ולא גבינה, ולא ביצים,
ולא שחליים, ולא עופות, ולא בשר מליח.

ומוכח שעופות אינם טובים לבריאות אדם
שהקזיז דם.

ואם כן קשה, כיון שהעמדנו את המשנה
באדם שהקזיז דם, ודגים לא בריאים בשבילו,
ולכן הוא אינו חושב עליהם כשנודר מבשר,
אם כן, שלא יאסר גם בעופות, שגם הם לא
בריאים בשבילו כיון שהקזיז דם. ולמה אמר
תנא קמא שאסור הוא בבשר עופות?

ומתרצת הגמרא: **שאני עופות** שכן דעתו
עליהם אף על פי שהקזיז דם, כיון דאפשר
לאדם זה שהקזיז דם לאוכלם על ידי שליקה.
שאז אינם מזיקין לו.

אביי אמר תירוץ נוסף לחלק בין עופות
לדגים: במשנה מדובר לא באדם שהקזיז דם,
אלא כגון **דכיבין ליה עיניא**, שכואבים
לאדם זה העינים, ולכן אין דעתו כלל על
דגים. דהרי **דגים קשיין לעינין**, ולא חשב כלל
על דגים בשעה שאמר בשר.

ושואלת הגמרא: **אי הכי** — אם נאמר
שדגים הם לא טובים לבריאות של אדם
שכואב לו העינים, אם כן יהיה זה נגד דברי
שמואל, הסובר שאכיל דגים — שטוב לו
לאדם שכואב לו העינים לאכול דגים.

דחא **אמר שמואל** שמהסמיכות של האותיות
נ' ס' ע' שבכתיב מלא הם נכתבות כך: **נרין
סמ"ך עיין** לומדים אנו רמז:

ואלו הם: חיטה, שעורה, שיבולת שועל, שיפון, וכוסמת.

רבי מאיר אומר: רק הנודר ומקבל על עצמו איסור הנאה מן התבואה, שלא אמר בלשונו דגן אלא תבואה, אינו אסור אלא מחמשת המינין. כי כשאומר "תבואה" הוא לא מתכוון לכל דבר שנאסף בכרי, אלא רק לחמשת מיני דגן.

אבל הנודר מן הדגן, הרי הוא אסור בכל דבר שצורת אסיפתו היא על ידי כרי.

כי היות שאמר "דגן", הוא מתכוון לכל מידי ד"מידגן", שנאסף על ידי כרי.

ומותר הוא בהנאה בפירות האילן ובירק, שאינם נאספים על ידי כרי — ואין הם נכללים בלשון נדרו.

גמרא:

שנינו במשנה, שלדעת רבי מאיר, אדם שנודר מדגן, כוונתו היא לכל דבר שנאסף בכרי. ואומרת על כך הגמרא:

למימרא, הרי שמענו מדברי המשנה, לפי רבי מאיר, ד"דגן" — כל דבר דמידגן משמע.

מתניב רב יוסף מדברי הכתוב בספר דברי הימים ב [פרק לא], לגבי חזקיהו המלך, שחזק את דורו בידיעת ההלכות של הפרשת תרומות ומעשרות, שנאמר שם:

"**וכפרוין הדבר** [שהתרגלו בני ישראל להלכות תרומות ומעשרות], **הרכבו בני ישראל** להביא תרומות ומעשרות מראשית

נרנא, דג הוא, **סמא לעינים,** רפואה להם, לפי שהנו"ן, שהוא דג, סומך [כנגד אות סמ"ך] את האדם שכואבת לו עין [כנגד אות עי"ן].

וכיון שאכילת דגים טובה לעינים ואינה מזיקה להן, למה אמר אבבי שדג זה לא טוב לעינים, ואין דעת אדם שכואב לו העינים עליהם?

ומתרצת הגמרא: **ההוא, סוף אוכלא!**

מה שאמר שמואל שדגים טובים לעינים, זה רק בסוף המחלה של כאב עינים. אבל בתחילתה של המחלה אכילת דגים רעה היא להן.

והמשנה, האומרת שאין דעת האדם הנודר מבשר על דגים כיון שהם לא טובים בשבילו לבריאות, מדובר בה באדם שנדר בתחילת המחלה, שאז אין אכילת דגים טובה לעינים, ואין דעתו כלל על דגים.

מתניתין: א-נה

הנודר הנאה מן הדגן, הרי הוא אסור בהנאה מכל דבר, ואפילו אינו דגן אלא שהוא "מידגן", שנאסף מהשדה על ידי העמדתו בגורן, בערימת כרי, כמו דגן.

ולכן, הוא נאסר גם **בפול המצרי יבש,** לפי שגם צורת האסיפה שלו מהשדה היא על ידי העמדת הפולים בכרי, **דברי רבי מאיר.**

ואילו **חכמים** חולקים עליו, **ואומרים:** אדם שאסר הנאת דגן, אינו מתכוון לצורת אסיפה של תבואה, אלא הוא מתכוון לתבואה של דגן, ולכן **אינו אסור אלא בהמשת המינין** הרגילים של הדגן.